

DOMAGOJ VIDOVIĆ

Onomastička šetnja Budvom¹

More i daleki gradovi

Ako nikad niste zastali u Budvi, nego ste kroz nju prošli vozeći se Jadranskom magistralom, tek ste, dakako ako niste vozač, mogli na rubu plaže uočiti poluotok koji natkriljuje negdašnja budvanska katedrala posvećena svetomu Ivanu Krstitelju. Nekoć se njezin zvonik gizdao visinom kojom je nadvisivao budvanske utvrde, kuće i ostale crkve, a danas se gotovo i ne vidi od mondenih budvanskih ljetovališta jer bitno je, da parafraziramo Antoina de Saint-Exupéryja, očima teško vidljivo. Stoga cjelokupan Stari grad, ako ste putnik namjernik, uočite tek kad mu se posve približite baš kao što ćete budvanskoga župnika don Filipa Janjića i budvanske starosjediocice poput Dalibora i Zorice Antonioli, baštinike i pronositelje katoličke tradicije jednoga od najstarijih gradova u Crnoj Gori, teško uočiti usred ljetne vreve.

Po predaji je Budvu osnovao tebanski vladar Kadmo. Budvanska biskupija spominje se u prijepisu dokumenta iz 743., od 1571. u njoj su često stolovali izgnani barski nadbiskupi, a sama je biskupija ukinuta 1828. Sredinom XVIII. stoljeća Budva je, po riječima don Antona Belana, imala čak 16 katoličkih crkava. Don Filip Janjić na mrežnim je stranicama Kotorske biskupije iznio kratak opis pet najstarijih budvanskih crkava, od kojih se četiri nalaze unutar Staroga grada. Potres je 1979. otkrio ranokršćansku baziliku iz V. ili VI. stoljeća s fragmentima mozaičnoga poda, za koji je don Filip osmislio način kako ga učiniti dostupnijim javnosti i privlačnijim izletnicima, no još je u potrazi za osobom „sa sluhom”. U jugozapadnome dijelu Budve, na jednome rtu, benediktinci su 840. izgradili crkvu posvećenu Bogorodici, u kojoj se čuvala ikona *Santa Maria in Punta*, a budvanska je Gospa štitila grad od kuge i pljačkaša. Crkva je *Santa Maria in Punta* (tako crkvu nazivaju i mjesni Hrvati), kako navodi don Anton Belan, najstarija datirana crkva na istočnojadranskoj obali. Naknadno su je preuzeli franjevci, a Francuzi su je tijekom svoje vladavine, u sebi svojstvenome revolucionarnom stilu, koji su poslije izbrusili pobornici nama suvremenih i poznatih totalitarnih režima, pretvorili u konjušnicu. Srećom, domaći su vjernici ikonu budvanske Gospe prenijeli u tadašnju katedralu svetoga Ivana Krstitelja, a 1863. izgrađena je posebna kapela u kojoj se ikona čuva. Inače, crkva svetoga Ivana Krstitelja potječe s konca XII. ili početka XIII. stoljeća. U Starome je gradu još

¹ Ovaj rad napisan je u okviru projekta *Mapiranje hrvatske nacionalne manjine u europskim državama – Hrvati u Mađarskoj i Crnoj Gori* (MAHRANAM-MICG). Za iznesene stavove i mišljenja odgovoran je samo autor te ti stavovi ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

i crkva svetoga Sabe opata izgrađena 1141. Tijekom Kandijskoga rata (1645. – 1669.) franjevci su u toj crkvi dopustili bogoslužje pravoslavicima izbjeglim iz okolnih naselja. Pješčanim podvodnim sprudom, koji se naziva Tunja, otočić je Sveti Nikola povezan s kopnom. Na tome se otočiću nalazi crkva posvećena svetomu Nikoli, što su je po predaji koncem XI. stoljeća izgradili križari koje je zahvatila smrtonosna epidemija te su se uza nju pokapali. Uz već spomenute crkve izdvojiti ću još crkvu svetoga Mihovila, koju je 1143. posvetio prvi poznati budvanski biskup Silvestar te još jedan benediktinski samostan posvećen svetomu Petru. Postupno popravoslavljivanje okolice, a naknadno i grada, otpočelo je s dolaskom Nemanjića. O katoličkoj nazočnosti u već stoljećima uglavnom pravoslavnoj budvanskoj okolini uz toponimiju svjedoči i činjenica da je u Grblju ili Mainama rođen senjski i modruški biskup Nikola Modruški (1427. – 1480.), a u Paštrovićima se, u kojima su se katolici do danas održali u većemu broju u naselju Kastel-Lastva (današnjemu Petrovcu), a u manjem u Sušćepanu (današnjemu Svetomu Stefanu) i Bečićima, još u XVII. stoljeću čuvao glagoljični misal iz 1427. Katolici su se iz Paštrovića tijekom mletačko-turskih sukoba selili na zapad, od Makarskoga primorja i Cetinske krajine sve do Istre, o čemu svjedoče prezimena Paštar, Paštrović i Pastrovicchio. U samoj se Budvi prva pravoslavna crkva posvećena Svetoj Trojici počela graditi 1798., a gradnja je dovršena 1804. Katolici su (među kojima su velika većina bili i ostali oni hrvatskih korijena) bili izrazitom većinom u tome gradu do početka XIX. stoljeća, tijekom XIX. stoljeća udio je katolika i pravoslavaca bio podjednak (1888. među 911 Budvana bilo je 465 pravoslavaca i 446 katolika), a od početka XX. stoljeća broj je katolika (a time i Hrvata) počeo strahovito padati, pa im se udio s četrdesetak posto smanjio na jedva oko 2,5 % u samome gradu. Broj je katolika u budvanskoj općini po popisu iz 2023. posve istovjetan onomu iz 1888., ima ih 446. Da su Budvani hrvatskoga podrijetla bili itekako svjesni vlastita podrijetla, svjedoči činjenica da je u Budvi, na crkvi svetoga Ivana Krstitelja, 27. prosinca 1925. otkrivena prva od dviju budvanskih spomen-ploča postavljenih u povodu 1000. obljetnice krunidbe kralja Tomislava. To je najistočnija ploča posvećena krunidbi prvomu hrvatskom kralju na istočnoj jadranskoj obali (još malo istočnije, u Sutomoru, u Spiću, istomu je događaju posvećen natpis na lijevome zvonu crkve Svete Marije, koji su postavili Hrvati iz Zankovića).

Tko se usuđuje pucati u Casanovu?

Bogat je budvanski vjerski život pratilo i književno stvaralaštvo, isprva anonimno i povezano s Katoličkom Crkvom. Tako *Budvansku pjesmaricu* (očuvanu u rukopisu iz 40-ih godina XVII. stoljeća), jednim od „najvrednijih dokumenata hrvatske bratovštinske lirike” cijeni Slobodan Prosperov Novak. Budvanski se hrvatski književni krug počeo oblikovati u XVII. stoljeću, a osobit je po svojim *oriđinalima*, pravim pustolovima koji su prijateljevali s Casanovom, a jedan je od njih, Toma Medin iz Kastel-Lastve (1725. – 1788.), slavnoga zavodnika čak dvaput izazvao na dvoboj. Nadalje, Budvanin je Stjepan Zanović (1751. – 1786.) postao likom u glasovitu romanu *Berlin Alexanderplatz* (1929.) njemačkoga književnika Alfreda Döblina („... pitam ja sada vas, ne mogu vas nazvati

imenom jer mi niste rekli svoje ime: kako se Zannowich probio, mladi kao i stari? Vi mislite da su imali mozak, bili su pametni. Ali i drugi su bili pametni i nisu dospjeli na osamdeset godina tako daleko kao Stefan s dvadeset. Jer glavno na čovjeku su oči i noge. Čovjek mora vidjeti svijet i uputiti se u njega”, govorio je, među ostalim, o Zanoviću jedan od Döblinovih likova). Upravo sve ovdje izneseno pokazuje da brojevi ipak nisu toliko bitni jer od bogate kulturne ostavštine budvanskih katolika i Hrvata danas profitiraju svi Budvani bez obzira na narodnost i vjeru.

Budvanski oriđinali nekoć i sad

Nekako s proljeća ove godine našao sam se na jednoj maloj proslavi u župnome dvoru u Budvi, a uz jelo i piće Dalibor Antonioli (koji je Vesni Lipovac Radulović tijekom pisanja monografije *Romanizmi u Crnoj Gori – Budva i Paštrovići* bio vrijedan suradnik), donio mi je vlastiti plan Budve s ucrtanim toponimima i objašnjenjima, a don Filip mi je u ruke dao tek objavljenu knjigu Krste Ivanovića *Budvanski anali*. Vidjevši da se od nje teško razdvajam, rekao mi je: „Hoćeš li je ponijeti? Ja ću lakše doći do primjerka od tebe.” Upravo zahvaljujući njima dvojici pred vama je ovaj mali uvod u budvansku onomastiku.

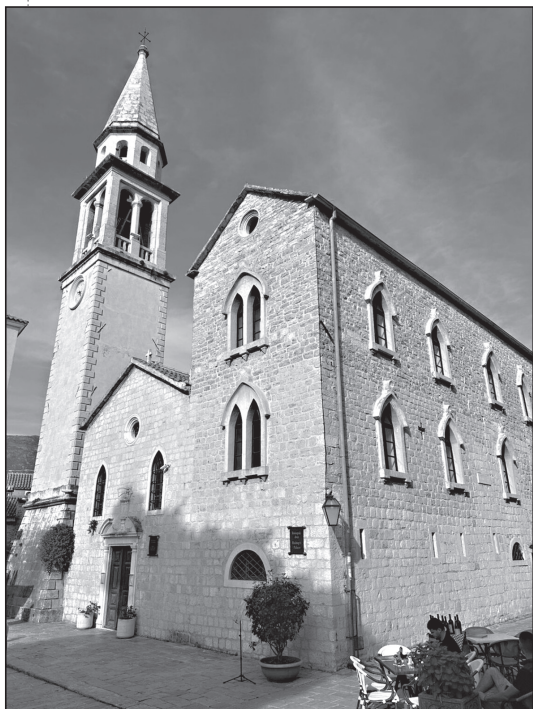
U Ivanovićevu je tekstu zabilježeno sljedeće: „Grad Budva, općenito opisan u prethodnoj glavi, nalazi se u Europi, u kojoj prevladava ugodna i umjerena klima u svako doba godine, u pokrajini Liburniji odnosno Hrvatskoj, što se zaključuje na temelju izjava i promišljanja više pisaca.” Samo nekoliko redaka niže stoji: „U djelu Kraljevstvo Slavena don Mavra Orbinija, mljetskoga opata, u odjeljku koji govori o dodjeli metropolije biskupima Dalmacije i Hrvatske, čita se da se od Dalmacije do Drača nalazi narečena Crvena Hrvatska, što se tumačilo kao Liburnija. Zbog toga se sa sigurnošću može smatrati da se Budva nalazi u Liburniji.” I Krsti je Ivanoviću, dakle, bio poznat povijesni toponim Crvena Hrvatska, te svoj grad u prvim poglavljima, u kojima govori o starijoj prošlosti grada, smješta unutar njezina ozemlja. Dakako da Ivanović u ostatku teksta nabraja i ostale vladare i države unutar čijih se granica našla Budva, pa već u sljedećoj, trećoj glavi objašnjava da su Budvani Albanci iako Budva nije u Albaniji, što se može tumačiti činjenicom da su Mlečani svoje posjede od Boke do Kufina nazivali Mletačkom Albanijom, a Ivanović je, poput većine Bokelja i Budvana, bio izrazito odan državljanin Serenissime svjestan koliko je sloboda krhka u tome kutku svijeta te se poistovjećivao i s mletačkim upravnim ustrojem. Kako bi prisnažio povezanost Budvana s Albancima, Ivanović spominje antičke seobe Albana iz okolice Rima u Aziju i zatim u Albaniju, dakle u skladu je s navadama vremena i žanra (kronike) tražio trajnu poveznicu Albanije s antikom. Također je važno istaknuti Ivanovićevo isticanje činjenice da Budva pripada Europi nasuprot njezinu neposrednu susjedstvu koje je za Ivanovićevo života bilo pod osmanlijskom vlašću. Koliko je Ivanoviću bilo bitno da Budvu smjesti u Europu, svjedoči sljedeća rečenica s početka glave treće: „Prostodušnost i neznanje mnogih u podlozi su mišljenja da se Budva nalazi u Epiru, odnosno Albaniji ili Makedoniji, ali iz već navedenih razloga u glavi drugoj (u kojoj stoji da je Budva bila dio Liburnije, tj. Crvene Hrvatske; op. D. V.), razvidno je koliko je takav stav pogrešan.” Osim što je Budvu držao

dijelom Europe, a Albaniju nije, Ivanović je iskao poveznicu Albanaca s Rimom jer se područje koje su nastanjivali etnički Albanci za njegova života nalazilo izvan granica onoga što je osobno smatrao Europom. To mu je bilo ključno kako bi i Albance uvrstio među Europljane. Usto, Ivanović spominje kralja Tomislava, kao jednoga od vladara Dalmacije, a bilježi i jednu budvansku pučku pjesmu u kojoj se spominje pretposljednji bosanski kralj Stjepan Tomaš (vladao 1444. – 1461.).

Što je gdje u Budvi?

Budući da je Budva bila utvrđenim gradom, mnogi se mjesni toponimi odnose na različite vrste obrambenih objekata. Neka su od imena budvanskih utvrda *Rotonda* (usp. tal. *rotonda* ‘građevina kružna tlocrta i cilindrična oblika nadsvođena kupolom’; u povijesnim se vrelima utvrda naziva i *Rebeka*), *Citadela* (< tal. *cittadella* ‘obrambena utvrda koja dominira nad gradom’) ili *Kastio Svete Marije* (*kastio* ‘kaštel, tvrđava’; u samoj je utvrdi bila i crkva *Santa Maria in Castello* srušena 1836.), a na Citadelu se nadovezuje *Barbakan* (< *barbakan* ‘vrsta utvrde’ < srlat. *barbacana*), ograđeni prostor u koji bi se stanovništvo sklanjalo ako grad padne. U Budvi Ivanović spominje i utvrdnu *Repecco* (danas se naziva *Repeno*) s tri manja topa, *Gradenigo* (kula je prozvana po prefektu i poslije providuru Ivanu Pavlu Gradenigu, koji ju je obnavljao 1639. – 1646.) i *Đurđevac* (< *Đurađ* ‘Juraj’; utvrda koja se spominje 1426. s crkvom izgrađenom na stijeni na 848 metara nadmorske

visine između Gornjih i Donjih Pobora te Stanjevića; predio se nazivao i *Crkva*), a poslije se spominje i kula *Donžon* (< franc. *donjon* ‘obrambeni toranj’) uza zapadni bedem, od kojega je nekoć bila i viša. Pojas bedema u Budvi, gdje se danas nalazi plaža, naziva se *Abacija* (< tal. *abazzia* ‘opatija’) ili *Ispod fratara* (po franjevcima koji su naslijedili benediktince). U grad se ulazilo preko *Veljih vrata* (< *velji* ‘velik’ + *vrata*), koja su bila glavni ulaz u staru Budvu, *Vrata od murave* (*vrata* + *murava* ‘posidonija’), okrenuta su jugu, a *Pizana* (vjerojatno je taj ulaz prozvan po obitelji Pisano) prema luci sa sjeverne strane. Kroz *Pizanelu* se (malu Pizanu) i *Rupu od smeta* (< *rupa* ‘otvor’ + *smet* ‘smeće’) izbacivao otpad. Naknadno su, tijekom austrijske uprave u XIX. stoljeću, izgrađena *Gvozdena vrata* ili *Vrata od špedala* (prozvana po austrougarskoj bolnici). Unutar samih gradskih zidina

nalazi se i predio *Mirište* (usp. *MÛRU), a na širem budvanskom području *Stražnica* (< *stražnica* ‘stražarsko mjesto’), koji također upućuju na obrambena zdanja. Unutar gradskih zidina zabilježen je i toponim *Beneficēncia* kao spomen na zgradu u kojoj su bile smještene dobrotvorne ustanove (usp. tal. *beneficenza*). Gradska se luka naziva *Porat* (usp. tal. *porto*), sjeverno se od Budve nalazi mjesto *Maine* (< *maina* ‘bonaca, utiha’ < tal. *mainare* ‘spustiti jedro’), a jedan od gradskih trgova nosi ime *Velika pjaceta* (< *velik* + *piazzeta* ‘manji trg’). Danas zapuštena ulica nosi ime *Piskara* (usp. *PĪSCĀRIA), što bi moglo upućivati na postojanje ribnjaka.

Na crkvena zdanja upućuju toponimi *Santa Maria in Punta*, *Sveti Ivan Krstitelj*, *San Saba opat*, *Gospoština* (predio dobio ime po crkvi *Santa Maria in Castello*), *Sveti Nikola na Škoju* (crkvu su navodno 1096. ili 1097. izgradili križari koji su se na putu za Bliski istok zaustavili u Budvi i ondje oboljeli od neke zarazne bolesti, a u povijesnim se vrelima spominje od 1579.; predio se katkad naziva i *Mikula* te je s kopnom povezan pješćanim sprudom koji se naziva *Tunja* < *tunja* ‘povraz, nit na kojoj je udica kojom se lovi’ < mlet. *togna*), *Sveti Anton* (crkva iz 1571. na predjelu Mogren uništena nakon nevremena 1899., ponovno podignuta 1905. te ponovno porušena 1952.), *Sveti Mihail* (na Mogrenu), *Sveti Spas* (ondje se hodočastilo na Spasovo; tu se nalazi i predio *Vilino gumno*), *Sveti Đurađ/Juraj* (crkva se nalazila na jednome od vrhova brda Spas), *Sveta Marija Magdalena* (kapelica uza staro benediktinsko groblje), *Sveta Barbara* (kapelica u kojoj su se skupljali članovi bratovštine topnika), *Sveta Trojica* (jedina pravoslavna crkva u Starome gradu) te *Sveti Roko* i *Sveto Trojstvo* (kapelice na prilazu plaži koje spominje Krsto Ivanović). Na gospodarsku zgradu franjevačkoga samostana odnosi se toponim *Jadranska straža*, a na franjevačke posjede toponim *Fratarske njive*, koji se naziva i *Velji Vinogradi*. Svetačko ime – *San Francisco* (sveti Franjo) – nosi i pristanište (mulo) zatrpano nakon potresa 1979. u novoj plaži.

U mjesnoj su se toponimiji ujedno odrazili toponimni nazivi *Bašćun* (bliskozvučni se toponimi povezuju s mlet. *bastòn* ‘utvrda’, a na tome se predjelu u Budvi nalaze plitke i za plovidbu opasne stijene), *Blato*, *Jaz* (provalija), *Prijevor* (uleknuće između brda), *Školj* (treće ime za Tunju ili Svetoga Nikolu, od tal. *scoglio* ‘otok’) i *Školijera* (betonirani prostor pogodno za vez, nekoć su ondje bile hridi; usp. tal. *scogliera* ‘greben’) i *Zavala* (prevlaka koja dijeli Budvu od Bečića). Na biljni sastav budvanskoga područja upućuju toponimi *Drenovštica* (usp. *drijen*), *Kostanjica* (od *kostanj* ‘kesten’) i *Mogren* (usp. *MĀLU GRANEU ‘mogranj’), a na životinjski svijet *Vranjak* (navodno su se u ulici koja je nosila to ime skupljale vrane nakon što su u potresu stradali mnogi Budvani). Na sastav tla upućuju toponimi *Crna greda* (< *crn* ‘obrastao crnogoricom’ + *greda* ‘stijena’), *Crni rt* (< *crn* ‘obrastao crnogoricom’ + *rt*; morem se granica Budve pružala od Crnoga rta do Prijedora) i *Crvena stijena* (< *crven* + *stijena*). Etničkoga je postanja toponimi *Budvansko polje* (mjesni etnik *budljanski* danas upotrebljavaju isključivo starosjedioci, a etnik je *buljanski* zabilježen u djelima Krste Ivanovića i Antuna Kojovića), a etnonimnoga posve recentni toponim *Slovenska plaža* (od *Sloven* ‘Slaven’ + *plaža*). Na tip naselja upućuje toponim *Seoce* (nekoć jedno od seoskih naselja koje je pripadalo budvanskomu upravnom

području), a na općinski posjed *Komušnjive* (< *komušnji* ‘komunski, općinski’ + *njiva*). Antroponimnoga su postanja toponimi *Babin do* (< *baba* + *do*), *Bijelin do* (< *Bijel-* + *do*), *Bubića potok* (*Bubić* + *potok*), *Na konjiku* (< *konjik* ‘jahač, konjanik’) i *Savičića most* (< *Savičić* + *most*).

U okolici Budve nalaze se rječice *Bjelaštica* (usp. *bijel* ‘bistar, proziran’) i *Bečić* (povijesni hidronim motiviran prezimenom Bečić), potoci *Grđevica* (usp. *grd* ‘velik’) i *Potok kod Ploče*, prirodna zbirališta vode *Topliš* (usp. *topao*) i *Velja voda* (*velji* + *voda* ‘lokva’) te predio *Tri studenca* (< *studenac* ‘zdenac, bunar’). Neproiziran mi je toponim *Katla*.

U budvanskoj su toponimiji ušćuvani dalmatoromanski prežitci (usp. toponime *Mirište*, *Mogren* i *Piskara*). Romanski je adstratni sloj očekivano izrazito zastupljen poglavito u imenima utvrda (*Bašćun*, *Citadela* i *Rotonda*; prezimenima su romanskoga postanja motivirani toponimi *Gradenigo*, *Pizana* i *Pizanela*), toponimima povezanim s Katoličkom Crkvom (*Abacija* i *Beneficenca*) te morem (*Školijera*, *Škoj*, *Tunja*, vjerojatno i *Maine*). Među mjesnim starosjediocima bili su ili su još u uporabi talijanski toponimi *San Francisco*, *Santa Maria in Punta* (da je apelativ *rt* nekoć bio poznat mjesnomu stanovništvu, pokazuje toponim *Crni rt*) i *Santa Maria in Castello* (baš kao što su u Boki kotorskoj u uporabi talijanski toponimi *San Giovanni* u Kotoru i *Tre sorelle* u Prčanju) te hibridni talijansko-hrvatski toponim *San Saba opat*. Toponim *Donžon* francuskoga postanja u uporabu je ušao znatno poslije. Od toponima antroponimnoga postanja izdvajam povijesni toponim *Mikula*, kako se nekoć nazivao otočić Sveti Nikola ili Tunja, u kojemu je ušćuvan lik kršćanskoga imena *Nikola* koji je češće zabilježen među čakavcima, ali se njegovi odrazi u Crnogorskoj primorju bilježe sve do Mrkojevića istočno od Bara (usp. ojkonime Mali i Veliki Mikulići).

Kad se pie uzdravie vlastelah Budljanah

Krsto Ivanović sastavio je i popis muških stanovnika Budve 1638. Iz njega je razvidno da su Budvani (nekoć su češći etnici bili Budljanin i Buljanin, odnosno Budljanka i Buljanka) nosili sljedeća kršćanska imena (u zgradama uz izvođenje donosim talijanske i talijanizirane likove osobnih imena koje je Ivanović zabilježio ako se razlikuju od hrvatskih): *Aleksandar* (*Alessandro*), *Andrija* (*Andrea*), *Anton*/*Antun* (*Antonio*), *Bartolomej* (*Bortolamio*), *Damjan* (*Damian*), *Dimitrij(e)* (*Dimitri*, *Dimitrie*), *Dome* (< *Domenik* ‘Dominik’), *Domenik* (usp. *Dominik*; *Domenego*, *Domenico*), *Đurađ*/*Juraj* (*Zorzi*), *Đuro* (< *Đurađ*; *Giuro*), *Filip* (*Felippo*), *Frano* (*Francesco*), *Ilija* (*Elia*), *Ivan*/*Zane* (*Zuanne*), *Ivan Krstitelj* (*Gio Battista*), *Ivan Marija* (*Giò Maria*), *Ivan Pavao* (*Gio Paolo*), *Jakov* (*Giacomo*), *Jerolim* (usp. *Jeronim*; *Girolamo*), *Kola* (< *Nikola*; *Cola*), *Krstitelj* (*Batista*), *Krsto* (*Christophoro*), *Luka* (*Luca*), *Marko* (*Marco*), *Maro* (< *Marin*), *Maroje* (< *Maro* < *Marin*; *Maroe*), *Matej* (*Matheo*), *Matija* (*Mattio*), *Mihovil* (*Michiel*), *Miho* (< *Mihovil*), *Niko* (< *Nikola*), *Nikola* (*Nicolao*, *Nicolo*), *Nikoletto* (< *Nikola*; *Nicoletto*), *Pasketa* (< *Pasko* < *Paskvalin*; *Paschetta*), *Paskvalin* (*Pasqualin*), *Pavao* (*Paolo*), *Pero* (< *Petar*; *Piero*), *Petar* (*Pietro*), *Silvestar* (*Silvestro*), *Stjepan* (uglavnom zapisan kao *Stefano*, ali zabilježen je i jedan *Stiepan*), *Šima* (*Sima*), *Šimo* (< *Simeon* ‘Šimun’; *Simo*), *Šimun* (*Simeon*), *Tomašić* (< *Tomaš* <

Toma; Tomasich), Vicenco (Vicenzo), Vicko (< *Vicenco: Vizco*) i *Zakarija (Zaccaria 'Zaharija')*. Ujedno su zabilježena i strana imena *Bernard (Bernardo), Felice* (nije isključeno da se nositelj toga imena zvao Srećko), *Ludovik (Lodouico), Natal* (nije isključeno da se nositelj toga imena zvao Božo), *Pierigo, Rinaldo, Salvo (Saluo)* i *Zamarija (Zanmaria 'Ivan Marija')*. Budvani su nosili i narodna imena *Dabo (Dabo < Dabiživo), Medo (< Medvjed), Metko (< Medvjed; Metco)* i *Vuko (< Vuk; Vuco)*. Jaka se katolička baština ogleda u

činjenici da su mnogi Budvani nosili osobna imena svojstvena zapadnomu kršćanstvu kao što su *Anton, Bartolomej, Domenik, Frano, Jerolim, Maro i Maroje (< Marin), Miho (< Mihovil) te Paskvalin*. Na slavensko podrijetlo većine Budvana upućuju uz narodna imena pokraćena (*Dome, Đuro, Maro, Miho i Niko*) i izvedena kršćanska imena (*Maroje, Tomašić i Vicko*).

Godine 1638. u Budvi su zabilježena sljedeća prezimena (u zagradama uz izvođenje donosim talijanske i talijanizirane likove osobnih imena koje je Ivanović zabilježio ako se razlikuju od hrvatskih): *Adami (< Adam; po predaji im je starije prezime Metković < Metko < Medo < Medvjed), Alegri* (usp. *allegro* 'veseo, radostan'), *Anđelović (< Anđelo; Angelouich), Antoni* (< *Anton; Antonich), Antuničević (< Antunič < Antun; Antuniceuich;* uz prezime je zabilježen pridjevnik *Mureri* jer su bili zidari), *Babić (< baba; Babich), Bačić (< bač; usp. rum. baci* 'glavar pastirskoga stana'; *Bacich), Balafusa* (riječ je o plemićkome rodu podrijetlom iz Kotora), *Batak (< batac 'dio kokošnjega tijela'; Battachi), Batuta (< Batuta < Bato < Bratislav/Bratoljub; Battuta), Bauša* (vjerojatno prema *Balša; Bausa), Bedglava* (uz prezime su zabilježeni i pridjevci *Krilović < Krilo < Kristofor i Sekulović < Sekul; Bedglaua), Bjelan (< Bjelan < Bjel- < Bjesloslav; Bielani), Brajan (< Brajo < Bratislav; Braiani), Bravi* (usp. *bravo* 'hrabar, odvažan'; *Braui), Bubac (< bubac 'bubotak'; Bubaz), Bubić (< Bubo < Budimir/Budislav; Bubich), Dabutović (< Dabuta < Dabo < Dabiživo; uz prezime je zabilježen pridjevnik Fiorini < tal. fiore 'cvijet'; Dabutuich), Erlić (< erlija 'starosjedilac' < tur. yerli; uz prezime je zabilježen pridjevnik Peričević < Perić < Pero < Petar, Erlich), Ferro* (usp. *fabro ferraio* 'kovač'; moguće je da je riječ o prijevodu prezimena *Kovač), Glavoč (< glavoc 'vrsta ribe'; Glauoz), Gorjević/Lovo (Gorjević < gorjeti; Lović < Lovo < Lovro; Gorieuich/Louo), Ivaniš (< Ivaniš < Ivan; Iuanis), Ivanović (< Ivan; Iuanouich), Jakšić (< Jakša < Jako < Jakov; Jaxich), Kojo (< Nikola; Coio), Krekojević (< Krekoje; Crecoiuich), Maričić (< Marica < Mara < Marija; Maricich), Marković (< Marko; Marcouich), Medlović (< Medlo < Medo < Medvjed; Medlouich), Micaelis (< Michaelae 'Mihovil'), Pendriga* (usp. *Fedriga < Federico), Petrović (< Petar; Petrouich), Radalj (< Radalj < Radel/Rado < Radomir/Radoslav; Radagli), Radelić (< Radela < Rade/Rado <*

Radomir/Radoslav; Radelich), *Risano* (< tal. *Risano* ‘Risan’), *Roza* (usp. tal. *Rosa* ‘Ruža’; *Rosa*), *Santa Trinita* (< *Santa Trinita* ‘Sveto Trojstvo’), *Scodra* (< *Scodra* ‘Skadar’), *Skorojević* (< *Skoroje*), *Solimani* (usp. *Sulejman*), *Spizza* (< tal. *Spizza* ‘Spič’), *Stanjević* (usp. *stanijer* ‘kalajdžija, obrtnik koji izrađuje i popravlja posuđe i druge predmete od kositra’; *Stagneuich*), *Trisilo* (usp. tal. osobno ime *Trisilla*; *Trissillo*) i *Vitimir* (uz prezime je zabilježen i pridjevnik *Mokrišević* < *mokar*; *Vittomir*). U popisu stoji kako su se pripadnici roda Bauša doselili iz Perasta, Glavoč iz Bara, dio Brajana iz Brescie, a na temelju prezimenskoga lika može se zaključiti da su se pojedini Budvani doselili iz Risna, Skadra i Spiča (predjela između Budve i Bara). Ivanović ujedno bilježi i predaje o doseobi starih plemićkih obitelji u Budvu, po kojima su se neki pripadnici tih rodova doselili nakon pada Skadra, Smedereva i kopnenih dijelova Crne Gore pod Osmanlije, a neki iz neposredne okolice (ponajviše iz Paštrovića). Ipak, za većinu njih nije zabilježena nikakva predaja o podrijetlu, pa se može pretpostaviti da je riječ o starosjediocima. Da je većina Budvana bila slavenskoga podrijetla, pokazuje podatak da čak i prezimena tvorena talijanskim sufiksima sadržavaju hrvatske antropoforme (*Braiani* < *Brajan*) ili su stariji likovi prezimena hrvatski (nositelji prezime *Adami* nekoć su se prezivali *Metković*), na neupitnu pripadnost zapadnomu kršćanstvu upućuju prezimena koja sadržavaju osobno ime *Anton/Antun* (*Antonić* i *Antuničević*), a na doseljavanje iz krajeva koja su zaposjeli Osmanlije upućuju prezimena *Erlija* i *Solimani*.

Zaključak

Ovime završavamo šetnju starom i novom Budvom, u kojoj su nam vodičima bili Krsto Ivanović i Dalibor Antonioli uz budnu pratnju don Filipa Janjića. Nadam se da je ona u vama pobudila znatiželju te da ćete, kad jednom prijedete Prevlaku i prevalite bokokotorski zaljev, potražiti stare crkve koje još u crvenicu nisu propale i ako budete dobra oka, uz malo ćete sreće naići na potomke kroničara i pustolova zbog kojih su se Budvani i Budva našli u enciklopedijama i vrhunskim književnim djelima te zbog kojih je Budvu nužno još jednom ucrtati na hrvatski kulturni zemljovid. Grehota bi, naime, bila iz hrvatskoga pamćenja izbrisati jedan tako živahni topos ako ni zbog čega onda zbog toga što *ne plače ženu, ne plače sina, ko pije cijela buljanskog vina*. Kušano je!